

La jornada escolar a debat:

Més enllà del binomi contínua-partida

resum estudi_

L'estudi

L'aFFaC som una entitat amb més de 50 anys d'història i representem prop del 98% d'AFA de les escoles públiques de Catalunya.

Al'Assemblea General 2021 l'aFFaC impulsa un procés consultiu per contribuir de manera rigorosa, analítica i argumentada al debat sobre la jornada escolar dels centres educatius públics de 2n cicle infantil i primària i secundària de Catalunya.

L'estudi vol resguardar el dret a l'educació i altres dels infants i joves, considerant les necessitats de l'alumnat, el professorat i les famílies, així com en l'evidència empírica.

	Jornada partida/extensa		Jornada contínua		Jornada mixta	
	Infantil i primària	Secundària	Infantil i primària	Secundària	Només secundària	
					3 dies/setmana	2 dies/setmana
8h						
9h						
10h						
11h						
12h						
13h						
14h						
15h						
16h						
17h						

A qui i com hem consultat? (Consulta realitzada del 09/21 al 12/22)

5 persones expertes en educació de Catalunya i de l'Estat espanyol en àrees de la salut, sociologia de l'educació i la igualtat de gènere -entrevistes i mètode Delphi-

278 professorat i direccions de centres educatius públics de Catalunya -enquestes, entrevistes i qüestionaris oberts-

2.162 famílies de centres educatius públics de Catalunya -enquesta-

Anàlisi

S'ha analitzat i treballat cada apartat analític de l'estudi d'acord amb els grups de forma independent:

- Persones expertes
- Direcció i professorat
- Famílies

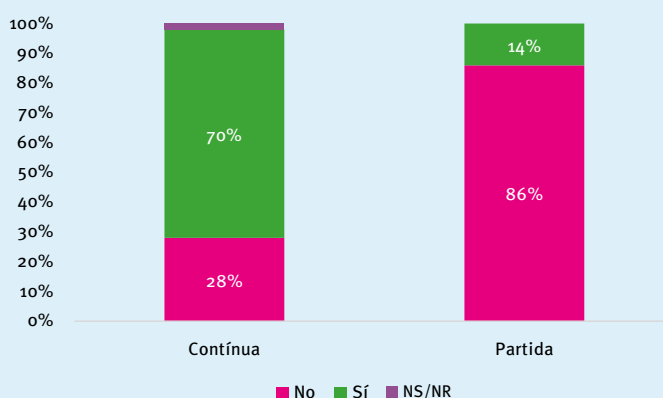
Posteriorment, s'ha fet una anàlisi comparativa dels resultats per obtenir una visió integral a partir dels resultats i plantejar diferents propostes.

Conclusions

1. Conciliació familiar i laboral amb perspectiva de gènere

Famílies jornada contínua d'infantil (2n cicle) i primària: són un grup rellevant, però no generalitzable (25 centres). Les seves opinions sobre la jornada escolar i conciliació són més favorables en comparació a les que fan jornada partida, perquè (entre altres coses), ja que majoritàriament han triat aquest centre pel tipus de jornada (70%) a diferència dels qui estan amb jornada partida.

L'horari va ser determinant per escollir el centre a 2n cicle infantil i primària segons jornada escolar

La jornada contínua o partida actual no implica la solució dels problemes de conciliació de les famílies.

- Les famílies d'infantil i primària amb jornada partida assumeixen una major càrrega econòmica que les famílies de la contínua per la conciliació d'horaris escolars i la seva vida laboral (64% i 27% respectivament).
- Independentment de la jornada, ambdues coincideixen en el fet que la jornada escolar actual no ajuda a mantenir una despesa familiar assequible.
- Els costos elevats del menjador i la lògica de mercat en la seva prestació -com en el cas de les extraescolars o de l'acollida-, fa que la conciliació no es pugui donar de manera generalitzada.

Conclusions

Expertes: La jornada partida amb espais d'acollida i amb continuïtat de classes a primera hora de la tarda, permet la conciliació laboral i facilita a les mares fer jornades laborals completes.

- Redueix el risc de pobresa i exclusió social de les famílies: Una proporció important de les famílies treballen remuneradament i de manera formal ho fan a temps complet (87%) i, per tant, a les tardes (Idescat, 2023).
- La jornada contínua pot provocar que les dones redueixin la seva jornada laboral o surtin del mercat laboral, perpetuant estereotips de gènere i una major exposició a la violència masclista.

Les dones amb fills/es amb Necessitats Específiques de Suport Educatiu poden tenir més dificultats per conciliar laboralment i per assumir el cost de les activitats que es fan en horari no lectiu.

- Reducció dels espais no lectius.
- Increment de la càrrega econòmica.

Alguns/es docents no veuen factible la jornada contínua, encara que els hi agradi, per raons de conciliació a les tardes. El professorat que defensa la jornada contínua, proposa fer extraescolars assequibles per a tothom. Opinen que el canvi de model de jornada laboral és necessari que es faci més enllà dels centres educatius, ja que té a veure amb un model de societat amb el qual no estan d'acord.

Conclusions

2. Aprenentatge de l'alumnat

D'acord amb les persones expertes, els horaris educatius han de programar-se a partir dels bioritmes de l'alumnat en cada etapa educativa: L'horari d'entrada i sortida, dels menjars, com també l'organització de les classes i les activitats extraescolars.

Diferències d'opinió:

1. Professorat

La majoria prefereix la jornada del matí per fer classe. La franja de major atenció de l'alumnat s'inicia una estona després de l'entrada -sobretot a secundària- fins les 11:30 aprox.

- L'alumnat està més cansat a les tardes.
- S'han de solucionar els conflictes generats durant el temps de migdia.
- Al migdia els i les docents fan coordinació i tasques docents i tornar després a classe se'ls hi fa difícil.

No veuen factible endarrerir una hora l'entrada a secundària. Significaria canviar la jornada compactada i incorporar l'horari del dinar, incloent-hi el menjador, un servei que la majoria no té.

2. Famílies

La majoria de les famílies d'infantil i primària **no perceben que la jornada partida permeti un bon rendiment escolar, però en cap cas valoren que la contínua sí** que els ho permetria.

Les de contínua **sí que perceben** que la seva jornada permet un **bon rendiment.**

3. Les expertes

Indiquen que la **jornada contínua no millora el rendiment escolar**, i precisen que tan important és la **qualitat del temps lectiu** com la del no lectiu.

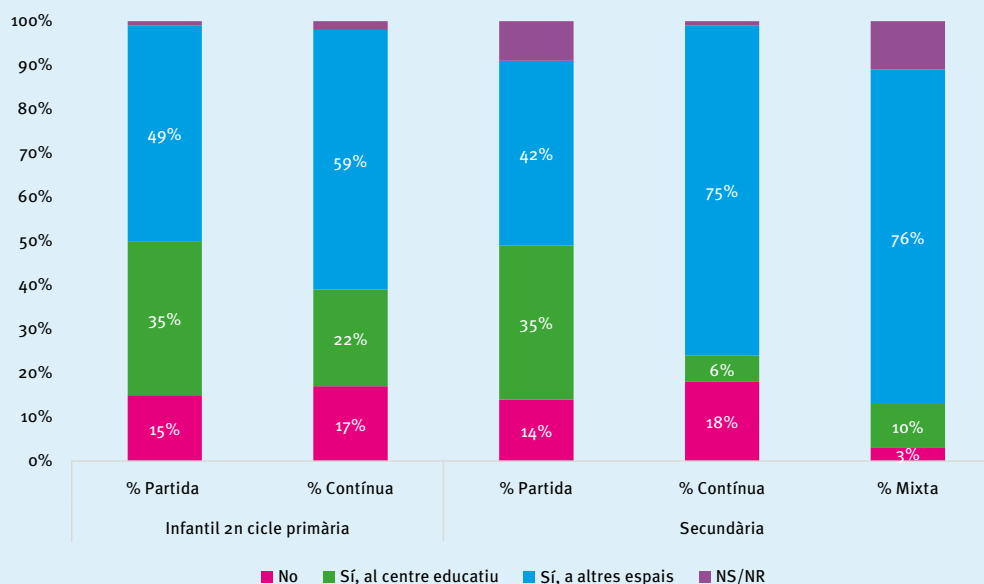
Conclusions

3. Temps no lectiu (migdia, extraescolars i acollida)

És important la disponibilitat del menjador i extraescolars dins dels centres educatius: Trenca desigualtats i són espais de socialització i de desenvolupament d'altres aprenentatges integrals. Hi coincideixen expertes i el professorat i les direccions, sobretot amb alumnat d'entorns vulnerabilitats.

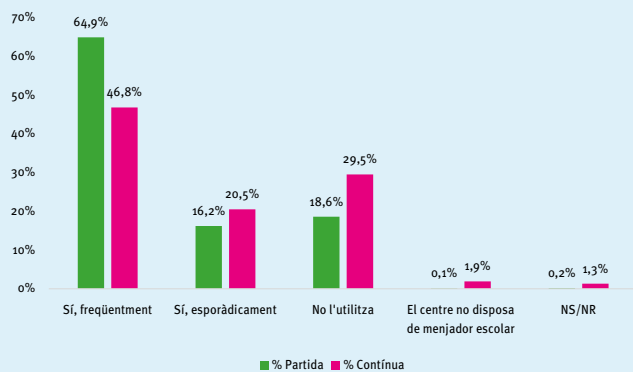
D'acord amb les **famílies**, aquesta **disponibilitat i ús és menor** en centres educatius amb **jornada contínua** que amb jornada partida:

Participació en activitats extraescolars segons nivell educatiu i tipus de jornada escolar

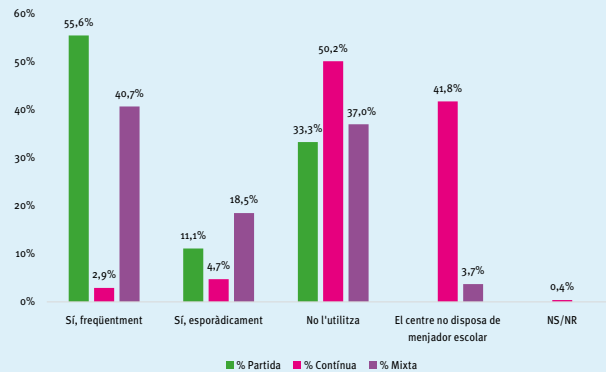

Conclusions

Ús del servei de menjador a 2n cicle infantil i primària segons jornada escolar

Ús del servei de menjador a secundària segons jornada escolar

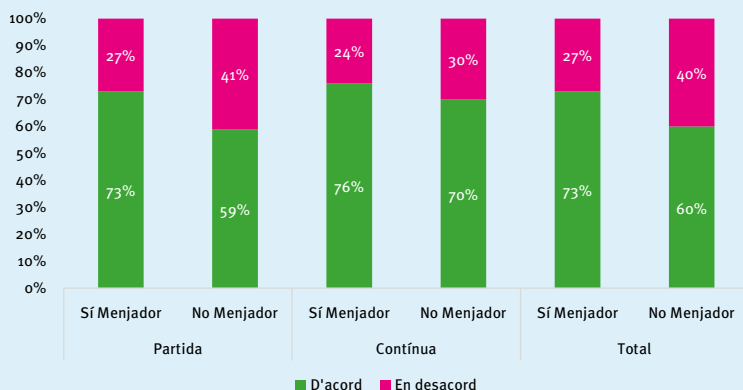
Expertes recomanen dinar més aviat que en l'horari que ho fan a jornada contínua -a partir de les 14h a infantil i primària i després de les 15h a secundària-. ***“No hi ha cap país a Europa amb un horari similar, en què l'alumnat no dina fins passades les 14:30h”***.

Diferències entre el **personal docent** segons la seva jornada de preferència. Els qui opten per la jornada contínua indiquen que no és greu tenir aquests horaris per a dinar, i ho justifiquen pels àpats fets abans o per altres factors a considerar, com els horaris de la cultura mediterrània.

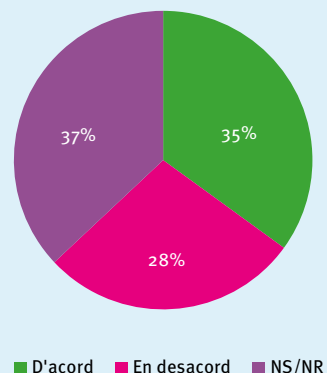
Conclusions

La majoria de les famílies de contínua d'infantil i primària pensen que el seu horari de menjador és raonable, mentre que l'opinió de les famílies de secundària està molt més dividida:

“Aquesta jornada permet a l'infant dinar a una hora raonable” a 2n cicle infantil i primària segons jornada escolar, depenent si utilitza o no un menjador escolar

“Aquesta jornada permet a l'infant dinar a una hora raonable” a secundària amb jornada escolar contínua

Consens entre el professorat, les direccions, part dels i les expertes i el que l'aFFaC ha recollit en diferents instàncies amb les AFA i les famílies:

- Es **generen conflictes entre l'alumnat en aquest espai no lectiu** que repercuteix en l'horari lectiu, una situació que evidencia la manca de qualitat del servei de menjador i temps de migdia a Catalunya.

Conclusions

4. Desigualtat, democràcia i privatització

Expertes, professorat i direccions CMC (Centre de Màxima Complexitat): Qui més es veu afectat amb la **manca d'espais lectius i no lectius a les tardes és l'alumnat amb situació de vulnerabilitat.**

L'opció per un tipus de jornada o altra està lligada a les **posicions de la comunitat educativa, a les necessitats i condició social** de les famílies així com a l'**espai i la gestió** dels centres.

Punts problemàtics d'organització del temps als centres per a entendre d'una manera **integral** la preferència del professorat per la jornada contínua:

- Espai de migdia percebut com a extens i conflictiu, repercutint en la tasca docent a les tardes.
- La forma d'organització dels temps de coordinació i preparació docent que té marges de millora.

El canvi de jornada escolar és una **discussió que es dona només a la xarxa pública**, amb repercussions en la xarxa privada o privada concertada:

“Cuanto más años lleva la jornada continua en la escuela pública, más crece la red concertada en cada CCAA. La correlación es sólida y confirma que la descapitalización de la escuela pública también se explica por la jornada continua” (Martínez-Celorrio, 2023)

Conclusions

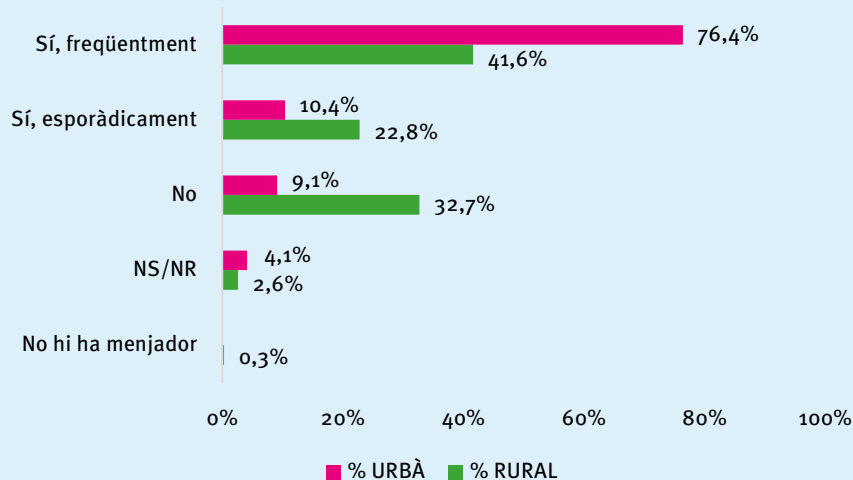
5. Territori

Diferències en l'organització del temps i altres recursos depenent dels tipus de **territori** on estan emplaçats els centres educatius (professorat i les direccions i l'ús del servei del menjador escolar).

Territori com l'**ecosistema territorial** on està emplaçat:

- Relació amb centres poblacionals limítrofs
- El transport escolar
- La diversitat i tendències de les jornades laborals de les famílies i les formes d'organització de les cures.

Ús del servei de menjador a 2n cicle d'infantil i primària segons tipus de territori

Recomanacions

1. Conciliació familiar i laboral amb perspectiva de gènere

- El **canvi de paradigma** sobre els usos del temps no es pot resoldre només fent canvis en el sistema educatiu.
- Organitzar la jornada escolar tenint en compte les necessitats del conjunt de l'alumnat i la conciliació laboral i familiar de la diversitat de les famílies. **No reduir el debat a jornada contínua o jornada partida, ja que a ambdues s'hi observen mancances importants: Superar el binomi actual.**
- **Menjador escolar:** garantir aquest espai entre temps inter-lectius per a tots els nivells i necessitats educatives, fent les adaptacions horàries necessàries.
- **Instituts-escola** com a referència
- Pensar el tipus de jornada escolar dels centres de **forma inclusiva:** necessitats educatives, professionals adequades per atendre a la diversitat.
- Contrastar a futur la **situació laboral i el repartiment de les cures a les famílies segons el tipus de jornada escolar** que prefereixen amb **perspectiva de gènere.**

Recomanacions

2. Aprenentatge de l'alumnat

- Horaris de **la jornada escolar d'acord amb els bioritmes** segons les diferents etapes de l'alumnat, tenint com a **principal objectiu el desenvolupament integral de l'alumnat i la seva diversitat**.
- Considerar aspectes com el món laboral, les cures i el territori, que incideixen en el sistema educatiu.
- **Infantil:** establir marges de **flexibilitat en l'entrada**, en pro de l'adaptació dels infants al sistema educatiu.
- **Secundària:**
 - **Endarrerir l'inici de la jornada escolar** obligatòria.
 - Aprofitar les hores de major concentració i l'aprenentatge d'acord amb els estudis empírics, les valoracions de les expertes i del professorat tant en l'horari de matí i tarda: matèries i pauses necessàries.
 - Introduir modificacions en la planificació i distribució de la càrrega lectiva obligatòria:
 - Incorporar els descansos com una part del temps lectiu (com a primària).
 - **Finalitzar l'horari lectiu abans i, per tant, acabar abans les extraescolars** per part de l'alumnat, amb temps de qualitat per les tasques de coordinació i formació per part del cos docent.
- Recollir a futur les **percepcions i propostes de l'alumnat** per ser considerades en una futura reorganització horària.

Recomanacions

3. Temps no lectiu (migdia, extraescolars i acollida)

- Urgeix **repensar l'organització del temps de migdia** als centres educatius catalans, així com el seu model de gestió.
- Considerar el **temps de migdia com a temps escolar i els aprenentatges d'aquest espai com a part del projecte educatiu** de centre.
- **Situar sempre el temps de migdia amb menjador entre l'espai inter-lectiu** de matí i tarda.
- Repensar el **temps que es dedica a l'espai de migdia**, ja que actualment és excessivament llarg (2h o 2:30h).
- Que el **personal educatiu tingui un paper protagonista a l'espai de menjador**, especialment per als nens i nenes NESE.
- Centres educatius **oberts a les tardes just després de finalitzar l'horari lectiu amb una programació d'activitats extraescolars** atractiva per a l'alumnat i les seves famílies, fent **partícijs** a les AFA, ajuntaments i entitats dels municipis
- L'acollida al matí per a tothom que ho necessiti, també a **secundària**.

Recomanacions

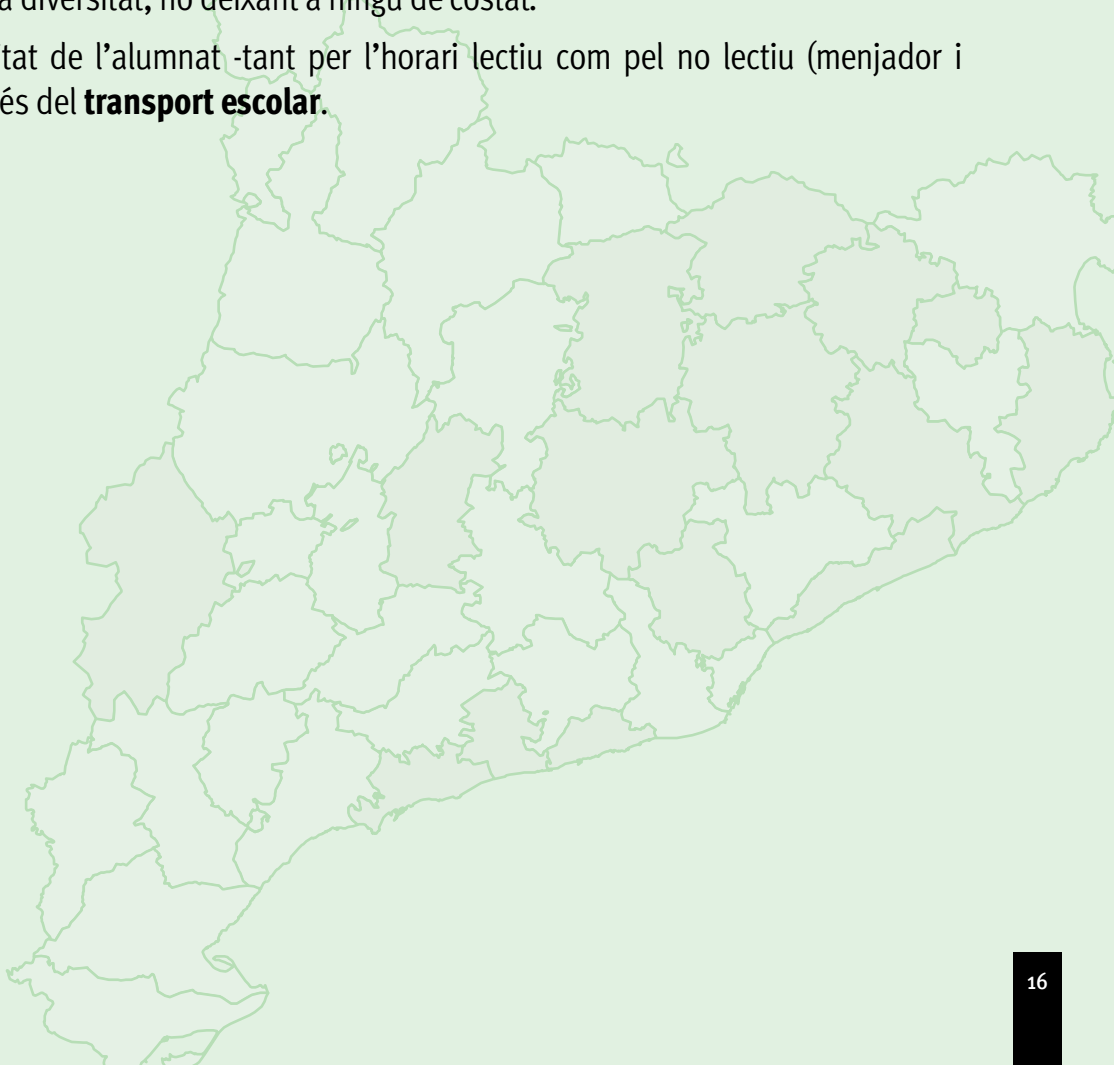
4. Desigualtat, democràcia i privatització

- Activitats d'acollida, de lleure i de suport gratuïtes, especialment per l'alumnat d'entorns socioeconòmicament vulnerabilitats:
 - Canviar el tipus de gestió de l'espai de migdia cap a una **provisió i gestió pública, amb implicació directa de la comunitat educativa** (alumnat, direccions, professionals de l'educació i famílies), fent-lo **universal i gratuït** per al conjunt de l'alumnat.
 - A curt termini: **fórmules com la tarificació social**, mitjà termini: aconseguir la gratuïtat.
 - **Extraescolars amb preus populars** i amb sistemes de **gratuïtat** per a l'alumnat amb situació de vulnerabilitat.
- Investigar la incidència de la jornada escolar i l'absentisme escolar, a Catalunya.
- Que la decisió sobre el tipus de jornada que fa el centre no es deixi només a la voluntat de direccions, docents i famílies que tenen més veu sinó que s'han de tenir en compte **les evidències empíriques**, la situació del **conjunt de l'alumnat i les famílies dels centres** i s'han de crear els mecanismes apropiats per a garantir la participació en les decisions que afecten al centre de la diversitat famílies i alumnat.

Recomanacions

5. Territori

- No fer jornades escolars diferents depenent de cada territori, sinó **considerar aquestes diferències en termes de la gestió dels temps enfocat al benestar de l'alumnat**, tenint en compte també la seva diversitat, no deixant a ningú de costat.
- Considerar la mobilitat de l'alumnat -tant per l'horari lectiu com pel no lectiu (menjador i extraescolars)- a través del **transport escolar**.

L'estudi complet

Versió en català

Versió en castellà

Més informació a: affac.cat/la-jornada-escolar-a-debat